

2. Калюжний Р.А., Комзюк А.Т., Погрібний О.О. та ін. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення. К. : Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. - 781 с.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

4. Митне право України : навч. посібник / За заг. ред. В.В. Ченцова та Д.В. Приймаченка / Вид. 2. – К.: Істина, 2008. – 328 с.

5. Митний кодекс України. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

6. Митний кодекс України: науково-практичний коментар. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/tku.html>.

Литвиненко Валентина Миколаївна, канд. юрид. наук, доцент

Чічкань Марія Валеріївна, канд. юрид. наук, доцент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ЩОДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

В Україні право на соціальний захист проголошено на конституційному рівні [1], а створення ефективної системи соціального захисту людини визначено одним з головних напрямів державної політики з питань національної безпеки [2]. Слід зазначити, що діюча система соціального захисту населення є недосконалою, постійно трансформується у зв'язку з пошуком найбільш оптимальної моделі та, на жаль, у сучасних умовах не виконує покладені на неї завдання. Здебільшого це, на наш погляд, обумовлено, по-перше, наявністю «неякісних» нормативно-правових актів, по-друге, складною економічною ситуацією, яка дуже часто не дозволяє реалізувати програми соціального захисту.

Проведення навіть поверхового аналізу системи національного законодавства вказує на доволі широке коло суб'єктів права на соціальний захист. Зрозуміло, що кожна категорія осіб, яка має право на той чи інший вид соціального захисту, розраховує його отримати у повному обсязі та на належному рівні. Події останніх років, які відбуваються на сході нашої держави, беззаперечно, накладають відбиток на всі сфери суспільного життя. Тому цілком логічно, що соціальний захист такої категорії осіб, як «учасник бойових дій» заслуговує на особливу увагу. Спробуємо визначити основні аспекти цього питання.

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» є основним нормативно-правовим актом, який визначає правовий статус, забезпечує створення належних умов для життєзабезпечення, сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до учасників бойових дій [3]. Відповідно до вищезазначеного Закону учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час. Перелік підрозділів, що входили до складу діючої армії, та інших формувань визначається Кабінетом Міністрів України. Статтею 6 вказаного законодавчого акта визначено коло осіб, які належать до учасників бойових дій.

Учасникам бойових дій надаються такі пільги:

1) безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;

2) першочергове безплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогих цінних металів);

3) безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування;

4) 75-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

5) 75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб у межах середніх норм споживання;

6) 75-процентна знижка вартості палива, у тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

7) безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання;

8) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

9) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

10) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

11) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 % середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

12) використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки зі збереженням заробітної плати строком 14 календарних днів на рік;

13) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації;

14) першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом;

15) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і підвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва;

16) першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків;

17) безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, незалежно від наявності залізничного сполучення, або проїзд один раз на рік (туди і назад) вказаними видами транспорту з 50-процентною знижкою;

18) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

19) позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 % від тарифів вартості основних та 50 процентів - додаткових робіт). Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 % від затверджених тарифів;

20) першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

21) позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також обслуговування службами соціального захисту населення вдома;

22) учасникам бойових дій на території інших держав надається право на позаконкурсний вступ до вищих навчальних закладів та переважне право на вступ до професійно-технічних навчальних закладів і на курси для одержання відповідних професій.

Учасникам бойових дій пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються в розмірі 25 % прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щорічно до 5 травня учасникам бойових дій виплачується разова грошова допомога у розмірі, який визначається Кабінетом Міністрів України в межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Учасникам бойових дій у період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років та війни 1945 року з імперіалістичною Японією, яким виповнилося 85 років і більше, надаються пільги, передбачені для інвалідів війни I групи.

Держава забезпечує учасникам бойових дій, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, та їхнім дітям, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою навчання у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, – до закінчення навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття професійно-технічної та вищої освіти у державних та комунальних навчальних закладах.

Отже, як бачимо, відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» система соціального захисту учасників бойових дій складається з доволі розгалуженої системи пільг у різних сферах суспільного життя, зокрема у сфері медичного забезпечення, праці, житлово-комунальних послуг, також транспортні, податкові, освітні та інші пільги. Це вказує на різноплановість заходів державної політики у сфері соціального захисту учасників бойових дій у сучасних умовах. Однак реалізація закріплених пільг для зазначеної категорії осіб у різних сферах соціального захисту вимагає залучення як фінансових, так і адміністративних ресурсів. На практиці не завжди вистачає останніх, що призводить до залишення процесу реалізації права на пільги на етапі закріплення у нормативно-правових актах.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про основи національної безпеки : Закон України від 19.06.2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
3. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. // Відомості Верховної ради України. – 1993. – № 45. – Ст. 425.